

a nyelv új hangsort ritkán teremt, rendszerint meglévő elemekből alkot új szót. Am a hangutánzás, hangulatfestés és az ezzel sok szálon érintkező gyermek- és dajkanyelv az új hangoknak, az új tömorfémának is forrása. Az idegen nyelvből kölcsönzött szavak is lehetnek teljesen új hangsorok, illetőleg új tövek a nyelvjárásban: silinga 'kétfülü fonott vesszőkösár', cvider 'nyugos, rossz kedvű (gyermek, nő)'; *lucszik*, 'cumizik'. A példák nyugat-dunántúliak.

Sok olyan tájszavunk van, amely a nyelvjárásba került idegen szónak kisebb-nagyobb hangalakú torzulásával keletkezett. Néhány országosan ismert példa: *agromónus*, *agromókus*, sőt: *ugromókus* (vö. agronomus); *prérijum* (vö. prémium); *anterna* (vö. antenna), *kolektor* (vö. konnaktor). A *marmonkannának* Nyugat-Dunántúlon, a nyelvjárásokban van *darmonkanna*, *bermonkanna* változata is. A *kaniszter* 'műanyagkanna' Szombathelyen és környékén *kaliszter*, *karliszter*, *kaniszter* alakban járatos. A köznyelvből behatolt idegen szavakban jelentkező hangalaki torzulásoknak se szeri, se száma. Sajnos, tájszógyűjtéseinkben sokszor az efféle adatokat hiába keressük, noha az alaki eltérés mögött kutatásra érdemes hangtani törvényszerűségek húzódnak meg. Nem véletlen, hogy a Tiszántúlon az *autó* hangalakja a nyelvjárásokban és a regionális köznyelvben *ótó* (outóu) lett, hiszen a tiszántúli nyelvjárásokban az au kétszótagú kapcsolatát egyetlen beszédhangnak értékeli a nyelvi tudat. Tehát az *au* értéke az *otó* szóban *ó*, illetőleg kettőshangzóval: *ótóu*, *autau*. A nyugati magyar nyelvjárásokban pedig az *ie* kétszótagos hangkapcsolatot értékelte át egyszótagos diftongussá a nyelvérzék. A *diétás* helyett például Szombathelyen *détást* mondanak. A nyelvjárásian beszélők a szót diftongussal is ejtik: *dietás*. A társadalmi gyűjtők a beszélt nyelvből jelentős nyelvi anyagot jegyezhetnek fel ezekre az újabb alakú tájszójelenségekre is.

Az újabb alakú tájszóknek ugyancsak színes csoportját szolgáltatják a hiperurbanizmusból fakadó alakok. A köznyelvi normára törekvésből eredően olykor a nyelvérzék megtéved, valójában túlló a célon. Néhány példát hadd említek erre a jelenségre: *alcsó* (olcsó), *kalbász*, *ithol*, *othol*, *kolcos*, *szólke*, *csolok*, *csolnak*, *báldog*, *báldogos*, *vonyilt* (= vonyit) stb.

A gyermek- és dajkanyelvi szavak gyűjtése, feltárása elhanyagolt állapotban van, pedig bővízü forrás, gazdag lelethely a társadalmi gyűjtő számára is. Hangalaki sokszínűség és mozgás jellemzi ezt a részleget. A gyermek- és dajkanyelvi szavak mai köznyelvünkre is jelentős hatást gyakoroltak: *boci*, *paci*, *maci*, *pancsi*, *alcsi*, *nyuszi*, *kuszi* (kiskutyja) stb. Ugyanakkor a nyelvjárásokban sok olyan gyermeknyelvi szó van, amely egy kisebb vagy egy nagyobb nyelvi régió határát nem lépi át, és egyelőre semmi jel arra, hogy a köznyelvbe emelkedne.

Szabó Géza

HÍREK

A Honismeret jelen számának kihelyezett szerkesztő bizottsági ülésére 1984. december 13-án került sor Győrött, az egykori Kisalföldi Gépgyár (ma a Tungsram Egyesült Izzó Kisalföldi Gépgyára) Stádel Károly üzemtörténeti szakkörének klubhelyiségében. A bizottság tagjainak *Mennyei Sándor* igazgató ismertette a gyár tevékenységét, külgazdasági kapcsolatait, majd később bemutatta a géptermekeket is. *Veszprémi György*, a szakkör vezetője tájékoztatta a vendégeket a nagymúltú gyárban folyó üzemtörténeti munkáról, gyűjtő és feldolgozó tevékenységükről, tiszteletreméltó eredményeikről. Délután a szerkesztő bizottság jelenlévő tagjai — *dr. Timaffy László* kalauzolásával — megtekintették a város néhány, éppen a közelmúltban megújult műemlékét. Ezt követően a Hazafias Népfront megyei szervezetének székházában találkoztak a megjelent szerzőkkel és olvasókkal. A Népfront részéről *Vadász Anna* megyei titkár köszöntötte a résztvevőket, majd *Agoston László* a szerkesztő bizottság elnöke és *Halász Péter* szerkesztő beszéltek a folyóirat jellegéről, eredményeiről,

célkitűzéseiről; a szerkesztés és a terjesztés gondjairól.

A jelenlevők többsége a Honismeret régi olvasója volt. Általában elismeréssel szóltak a lapról, külön is kiemelve azt a segítséget, amit a történelemtanárok munkájához nyújt. Helyeselték továbbá, hogy a magyar művelődés forrásvidékeinek bemutatásakor kellő súllyal foglalkozik a jelenlegi határokon kívüli magyarság történelmével és művelődésével, s többen is megemlésték, hogy a Honismereti Bibliográfiát jól tudják hasznosítani a munkájuk során. Ugyanakkor azt is elmondták a jelenlevők, hogy sajnos még mindig nagyon kevesen ismerik a Honismeretet ezért nagyobb erőket kellene mozgósítani a terjesztése érdekében. Többen vállalták új előfizetők gyűjtését. Fontosnak tartották, hogy elkészüljön a Honismeret utóbbi 12. évfolyamának a repertórium, ami különösen a pedagógusoknak könnyítené meg jelentősen a gazdag tartalom használatát.

Hasznos, tanulságos és kellemes volt a győri találkozó. A vendéglátóknak, a szervezőknek és a résztvevőknek ezúton mond érte köszönetet — a Szerkesztő.